

[Landbrugsministeren.]

Spørgsmålet om tilbagerykning ved omprioritering er således et administrativt spørgsmål, der som regel først opstår efter lånenes udbetaling, når administrationen er overgået fra landbrugsministeriet til finansministeriet. Finansministeriet har oplyst, at den af finansministeriet fulgte praksis, der er i overensstemmelse med sædvanlig praksis for andre tilsvarende lån af statskassen, går ud på, at man lader Marshalllån rykke for nye lån, der skyldes forøgede realværdier, og det må anses for betænkeligt også af hensyn til konsekvenserne at fravige denne praksis.

Med disse bemærkninger skal jeg tillade mig at anbefale lovforslaget til det høje tings velvillige og hurtige behandling.

Formanden: Udenfor dagsordenen har den højtærede økonomi- og arbejdsminister ordet for at fremsætte en tidligere anmeldt redegørelse.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Den økonomiske årsoversigt er efterhånden blevet en så fast institution, at jeg ikke behøver at gøre mange indledende bemærkninger om dens formål og tilblivelse. Som sædvanlig er den blevet til ved et samarbejde mellem de økonomiske ministeriers embedsmænd med bistand fra nationalbanken.

Årsoversigten søger at give en redegørelse for det økonomiske forløb i 1955 samt visse foreløbige vurderinger vedrørende udsigterne for resten af indeværende år. Yderligere indeholder oversigten i år et afsnit, der prøver at analysere udviklingen i dansk eksport, samt et afsnit, der giver en række rent faktiske oplysninger om de samlede danske investeringer i årene 1948—54. At skrive dette sidste afsnit har næsten været som at sætte ploven i ny jord. Investeringsafsnittet er derfor sikkert præget af vanskelighederne ved at samle de nødvendige oplysninger, men jeg tror alligevel, resultaterne vil være af betydelig interesse.

Efter disse indledende bemærkninger skal jeg tillade mig i tilknytning til årsoversigten at gøre nogle bemærkninger om den økonomiske situation.

Gennem de senere år har der været en tendens til i stigende grad at betragte valutastillingen som det mest centrale og

sammenfattende udtryk for landets økonomiske stilling. Selvom valutastillingen ikke kan anvendes isoleret som den eneste målestok for landets økonomiske udvikling, er der noget berettiget i synspunktet, for så vidt som valutastillingen i disse år i endnu højere grad end i 1930'erne har vist sig at være det svageste eller det mest sårbare punkt i landets økonomi. Danner man sig et overblik over svingningerne i nationalbankens nettovalutastilling i årene efter krigen, ses dette meget tydeligt.

I årene 1946—47 forringedes valutastillingen således med ca. 750 mill. kr. Gennem 1948—49 forbedredes den bl. a. gennem Marshallhjælpens indflydelse med ca. 275 mill. kr. Herefter indtrådte en ny periode med tilbagegang fra 1950 til lidt over midten af 1951. Derefter en ny fremgang indtil 1953. Og så igen en forringelse. Først fra sommeren 1955 går det på ny fremad.

For året 1955 som helhed blev der tale om valutamæssig balance. Fra vendepunktet 1. juli 1955 og indtil den seneste opgørelse pr. 15. marts 1956 er der ialt tale om et valutamæssigt overskud på små 300 mill. kr. Dette betyder, at nationalbankens nettovalutastilling fortsat er negativ. Men realiteten bag dette er, at den likvide valuta-beholdning andrager 650 mill. kr. i dollars, medens vi til EPU har en skyld på 685 mill. kr., der dog først skal afdrages over en årrække.

Uanset hvor væsentlig valutastillingen er, vil de fleste være enige i, at valutastillingen ikke kan stå alene som vurderingsgrundlag for den samlede økonomiske situation. Side om side med valutaen må også andre økonomiske faktorer såsom produktionens størrelse og beskæftigelsens omfang tages i betragtning. Alle vil vel være enige om, at den positive valutabalance, som det er et af hovedmålene for den økonomiske politik at tilstræbe, bør opnås med et så højt niveau for produktion og beskæftigelse som muligt.

På disse områder, altså med hensyn til produktion og beskæftigelse, kan resultaterne for 1955 gøres op som følger:

For industrien under eet var produktionen i 1955 — trods nedgangen i den indlandske afsætning — af samme størrelse som i 1954. Ser man bort fra tekstilindustrien, var der endda tale om en produktions-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

fremgang i 1955 på 1 pct. Beskæftigelsen blandt de forsikrede arbejdere var i 1955 gennemsnitlig 6 000 mand mindre end i 1954, men 7 000 mand større end i 1953. Der har samtidig været en tilgang til arbejdsmarkedet fra 1954 til 1955 på ca. 4 000 mand, således at ledigheden voksede med 10 000 fra 53 000 som årsgennemsnit eller knap 8 pct. til 63 000 eller godt 9 pct. Ledigheden blev hermed af samme omfang som i 1953, men arbejdsløsheden i 1955 var stedse lavere end i 1952. Når disse forhold vedrørende det almindelige niveau for produktion og beskæftigelse tages med i vurderingen, er det berettiget at konkludere, at det faktisk i 1955 lykkedes at opnå valutamæssig balance samtidig med, at produktion og beskæftigelse for erhvervslivet som helhed lå på et forholdsvis højt niveau. At der fra dette høje produktions- og beskæftigelsesniveau var visse undtagelser, især tekstilindustrien, ligesom byggeaktiviteten især i årets slutning var mindre end i 1954, skal jeg om lidt gøre et par bemærkninger om.

Spørger man om, hvorledes dette resultat blev opnået, må svaret blive, at det var ved en kombination af den førte politik og en række relativt gunstige ydre omstændigheder.

Den politik, som blev gennemført fra sommeren 1954 over septemberforanstaltningerne i 1954 til martsforliget i fjor, sigtede mod at begrænse den indenlandske efterspørgsel. Formålet hermed var at gøre det muligt i højere grad at imødekomme efterspørgslen fra udlandet, d. v. s. at forøge eksporten, for derved at forbedre valuta-situationen. Dette kunne ske dels ved, at de varer, som efter forbrugsbegrænsningen ikke længere kunne afsættes på hjemmemarkedet, i stedet for blev eksporteret, dels — og vel især — ved, at en del af den produktionskapacitet og den arbejdskraft, som havde været beskæftiget med at producere varer til indenlandsk forbrug, i stedet for blev anvendt til produktion af varer, som kunne eksporteres.

Tager man året 1955 under eet, ser man, at forbruget blev et par procent mindre end i 1954, medens nedgangen i investeringerne blev noget mindre end 1 pct., men dog en del mere for byggeriet. Regnet i faste priser

kan man udtrykke det således, at der i 1955 blev solgt for godt og vel en halv milliard kroner færre varer i Danmark, end der var blevet afsat i 1954. En del af denne nedgang i forbruget ramte importerede varer. Jeg kan således nævne, at importen af biler og motorcykler gik ned med mere end en fjerdedel, og at importen af tekstil- og beklædningsvarer faldt med 10 pct. En anden del af nedgangen i den indenlandske efterspørgsel ramte varer af indenlandsk oprindelse. Men her er det lykkedes at få gennemført en eksportforøgelse til erstatning for den afsætning til hjemmemarkedet, der faldt bort. Når det kunne lykkes at forøge eksporten lige så meget eller stærkere end svarende til nedgangen i det indenlandske forbrug, beroede det på, at der i udlandet forefandt en kraftig efterspørgsel efter danske varer, først og fremmest industrivarer.

Disse gunstige ydre vilkår gjorde det muligt at forøge industrieksporten med mere end 450 mill. kr., hvilket svarer til en forøgelse af eksportmængden med 28 pct. Til sammenligning kan jeg nævne, at eksportforøgelsen fra 1953 til 1954 kun var 20 pct. Fra 1953 til 1954 var eksportstigningen meget ulige fordelt på de forskellige varer, medens der fra 1954 til 1955 skete en kraftig eksportforøgelse for praktisk taget samtlige industrivarer. Dette hænger utvivlsomt sammen med, at afsætningsnedgangen på hjemmemarkedet efterhånden gjorde sig gældende for hele forbruget, og det synes at vise, at der hos praktisk taget hele industrien har været en betydelig evne til — indenfor visse grænser naturligvis — at tilpasse produktion og afsætning til skiftet i efterspørgslen fra hjemmemarked til eksport.

En enkelt industri bør her nævnes for sig, nemlig tekstilindustrien. Tekstilindustrien har ligesom de fleste øvrige industrier forøget sin eksport i 1955, medens, som jeg nævnte, importen af tekstilvarer er gået ned; men eksportfremgangen har i denne industri, der traditionelt er indstillet på at levere til hjemmemarkedet, ikke kunnet opveje nedgangen i det indenlandske salg, og tekstilindustrien har derfor haft en produktionsnedgang på en halv snes procent. I denne henseende deler den danske tekstilindustri skæbne med tekstil-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

industrien i de fleste andre lande. Efter at forbrugerne oven på krigens afsavn i en årrække havde købt meget rigeligt af tekstilvarer, synes den almindelige velstandsstigning i de senere år at have medført en omlægning af forbruget bort fra tekstilvarer og over til de mange nye forbrugsvarer, der er kommet frem. Da den danske tekstilindustri kun i langt ringere grad end andre landes tekstilindustrier har et beskyttet hjemmemarked, er den danske tekstilproduktion i særlig grad udsat for konkurrence, og i nogle tilfælde ubillig konkurrence, fra udlandet. Dette har bevirket, at produktions-tilbagegangen og beskæftigelsesnedgangen i denne industri er blevet kraftigere, end det kan være rimeligt, og det er heri, man har baggrunden for det af regeringen fremsatte lovforslag til revision af toldlovgivningen.

Også landbruget har bidraget til valuta-bedringen i 1955. Høsten blev vel ikke helt tilfredsstillende, men dog bedre end i 1954, og især hen mod årets slutning mærkedes en betydelig bedring i landbrugets afsætningsmuligheder i udlandet. Denne bedring har dog desværre langt fra på alle områder vist sig at være af varig karakter.

For skibsfartens vedkommende blev 1955 et godt år. I alt har nettovalutaindtjeningen for skibsfartens vedkommende vel ligget ca. 100 mill. kr. højere end året i forvejen.

Der blev indenfor boligbyggeriet i 1955 færdiggjort 24 000 lejligheder mod godt 23 000 lejligheder i 1954. Igangsættelsen af nyt byggeri faldt derimod fra godt 24 000 lejligheder i 1954 til ca. 20 000 lejligheder i 1955.

Alt, hvad jeg her har sagt, har været en redegørelse for udviklingen i forrige år.

Spørgsmålet er nu, om man for indeværende år, for 1956, kan vente vilkår for erhvervslivet, beskæftigelsen og valutaen af samme karakter som i 1955.

Tager vi de ydre vilkår først, må man utvivlsomt inddrage i sin vurdering, at vore afsætningsmuligheder vel næppe vil udvikle sig så gunstigt som i 1955. Forholdet er det, at en række lande nu møder de samme økonomiske vanskeligheder, som ramte Danmark allerede i 1954. Man ser også, hvorledes disse lande, først og fremmest England, men også andre, søger at

komme vanskelighederne til livs netop ved indgreb af samme karakter som dem, vi så os nødsaget til at træffe allerede i 1954 og i begyndelsen af 1955. Gennem rente- og diskontoforhøjelse, ved finansielle foranstaltninger, ved direkte indgreb overfor visse investeringer søger man at bringe forbruget og importen ned og derved at skabe mulighed for øget eksport. Det er klart, at en sådan politik i andre lande vil påvirke Danmarks afsætningsvilkår.

Vi har i 1955 kunnet gennemføre en meget kraftig eksportforøgelse, netop fordi andre landes forbrugsbegrænsende politik endnu ikke havde givet sig udslag i en svækkelse af efterspørgslen. Spørgsmålet er nu, om 1956 i denne henseende vil blive mærkbart dårligere end 1954 og 1955. Usikkerheden ved en vurdering heraf knytter sig bl. a. til, hvornår virkningerne af den strammere økonomiske politik i udlandet vil slå igennem, og hvor kraftige de vil blive. Dette er meget vanskeligt at vurdere, men der synes blandt eksperterne overvejende at herske den opfattelse, at der i hvert fald gennem en stor del af 1956 trods alt vil være en fortsat produktionsfremgang i de fleste europæiske lande, ligesom der fortsat skulle herske en høj økonomisk aktivitet i USA.

Blandt de lande, som har gennemført de kraftigste indgreb overfor den indenlandske efterspørgsel, har jeg allerede nævnt England, der indtager en central stilling i den internationale handel. Netop udviklingen i England vil derfor kunne få betydelige konsekvenser for andre lande. Her synes udsigterne til dæmpning af investeringer og forbrug at være størst.

På grundlag af de oplysninger, der foreligger om udviklingen i udlandet, regner man med, at nogen eksportstigning for Danmark skulle være mulig, men jeg tror ikke, at eksportforøgelsen i det kommende år vil blive lige så stor, som den var i 1955. Selvom de ydre afsætningsmuligheder ikke blev forringet, må man ved et skøn over eksportens størrelse tage i betragtning, at de indre betingelser for et eksportfremstød i Danmark næppe heller vil være så gunstige, som de var i 1955.

For landbrugets vedkommende er det vanskeligt at skønne over valutaindtjeningen, idet landbrugseksporten til det største-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

marked, England, ikke længere foregår til faste priser som under langtidsaftalerne, men tværtimod afsættes til svingende markedspriser. En stærk udvidelse af landbrugseksportens mængde er udelukket efter den indskrænkning af besætningerne, som fandt sted indtil efteråret 1955, men til gengæld kan man måske regne med nogenlunde prisvilkår, således at landbrugets valutaindtægter i 1956 næppe bliver meget forskellige fra, hvad de var i 1955.

Med hensyn til byggeriet i 1956 kan jeg oplyse, at der vil blive påbegyndt opførelse af godt 20 000 lejligheder, og der regnes også med sandsynlighed for fuldførelse af omkring 20 000 lejligheder. På grundlag af, hvad der foreligger oplyst indtil nu, må man regne med et større erhvervsbyggeri. Vedrørende det offentlige byggeri vil man søge at imødekomme behovet for bedre uddannelsesmuligheder for de store årgange af unge gennem bygning af realskoler, gymnasieskoler, tekniske skoler, højere læreanstalter o. s. v.

Der findes i den økonomiske årsoversigt et særligt afsnit om de finansielle forhold. Heraf fremgår det, at man nu regner med, at overskuddet på statens drifts- og anlægsbudget vil blive formindsket med indtil 200 mill. kr. Denne formindskelse sker dog kun under forudsætning af uændret videreførelse af de gældende indtægts- og udgiftslove.

Som det fremgår af årsoversigten iøvrigt, må man vente, at den nedgang i den samlede efterspørgsel, som har præget forløbet gennem hele 1955, vil blive bragt til ophør i løbet af første halvår 1956 og afløst af en stigning. Som følge af den usikkerhed, der knytter sig til bedømmelsen af eksporten, er det ikke muligt at vurdere styrken i den indenlandske efterspørgselsstigning med større sikkerhed, hvortil kommer, at det meget vel kan tage nogen tid, før påbegyndelsen af byggeriet til foråret og den ventede vækst i forbruget påvirker afsætningen af industriens varer. Det er dog ikke udelukket, at den samlede produktion og beskæftigelse i løbet af 1956 kan nå op over niveauet for 1955. Denne tendens til stigende produktion og voksende forbrug vil efterhånden medføre en opgang i indførslen. Med de nuværende kontraktpriser for im-

portvarerne må det forventes, at importen i 1956 vil blive nogle procent dyrere end i 1955.

Som et plus på valutaregnskabet kan man anføre, at afdragsbetalingerne til udlandet vil blive 100 mill. kr. mindre end i 1955 som følge af, at alle forfaldne afdrag nu er indfriet. Det er vanskeligt at sige, om disse forskydninger i forskellig retning — voksende eksport, hvortil kan føjes større fragtindtægter for handelsflåden, voksende import og mindre kapitaludgifter — vil opveje hinanden, eller om valutaindtægterne eller valutaudgifterne vil vokse mest.

Jeg skal til afslutning gøre et par bemærkninger om udsigterne for den danske økonomi på lidt længere sigt. Årsoversigten indeholder en undersøgelse af udviklingen af den danske eksport gennem de sidste 5—6 år. Af disse undersøgelser synes det at fremgå, at vi befinder os i en periode, hvor der foregår betydelige erhvervsmæssige forskydninger. Det danske landbrug møder så store hindringer i udlandet, at der trods dets betydelige konkurrenceoverlegenhed næppe er store chancer for den udvidelse af eksporten, som landbrugets produktionsevne under friere handelsmuligheder og friere handelsforhold ville have udvej for. Landbrugseksporten har derfor ikke kunnet udvides i takt med den almindelige forøgelse af den internationale handel, der er sket efter krigen, ikke på samme måde, som industrieksporten har kunnet udvides i takt med den internationale handel. Den kraftige vækst i industrieksporten har derfor medført en forrykkelse af forholdet mellem landbrugets og industriens valutaindtjening.

I 1938 svarede indtægterne for industrieksporten til en trediedel af valutaindtægterne for landbrugseksporten. I 1955 var industriens valutaindtægter godt og vel halvt så store som landbrugets. Denne forskydning medfører, at afsætningen til udlandet er blevet af voksende betydning for industrien. Jeg kan således nævne, at en af de største danske industrier, maskinindustrien, efterhånden afsætter op imod halvdelen af sin produktion til udlandet, og dermed er maskinindustrien faktisk næsten lige så afhængig af udlandet, som landbruget er det. I forhold til situationen i 1930'erne er der altså sket en afgørende ændring i

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

industriproduktionens vilkår. Hjemmemarkedet er ikke længere tilstrækkelig basis for industriproduktionen, og den forøgelse af afsætningen til hjemmemarkedet, der kan forventes som et resultat af befolknings-tilvæksten og en forhåbentlig stigende velstand, vil langtfra være tilstrækkelig til at sikre beskæftigelsen af de kommende års tilgang til arbejdsmarkedet.

Der kan således ikke være nogen tvivl om, at med de hindringer, der er for en forøget eksport af landbrugsvarer, må løsningen både af valutaproblemet og af beskæftigelsesproblemet i stedse højere grad søges gennem en øget produktion af industrivarer til eksport. Landbrugets eksport vil dog fortsat være vor vigtigste kilde til valutaindtjening, og en forbedring af landbrugets adgang til de internationale markeder må derfor også i fremtiden være et af de vigtigste problemer i dansk handelspolitik.

Formanden: Eksemplarer af den økonomiske årsoversigt er omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om foranstaltninger mod olieforurening af havet.

(Første behandling findes i tidenden sp. 2901, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 367).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Axel Ivan Pedersen: Da udvalgets ordfører er forhindret i at komme tilstede på grund af forsinkelse i togtrafikken, skal jeg tillade mig på hans vegne at gøre et par bemærkninger.

Udvalget har holdt tre møder og har drøftet de synspunkter, som de forskellige ordførere gav udtryk for under sagens første behandling her i tinget, og udvalget har tillige haft et samråd med ministeren. Efter dette samråd er udvalget enedes om at indstille lovforslaget til vedtagelse ufor-

andret, idet man dog har fremsat ønske om, at alle de spørgsmål, der vedrører fordeling af udgifterne ved oprettelse af anlæg til modtagelse af olierester i havnene, skal behandles af det i lovforslagets § 9 omhandlede råd; hertil har den højtærede handelsminister givet tilslutning.

Ministeren for handel, industri og søfart (Lis Groes): Jeg vil gerne takke udvalget for dets velvillige behandling af lovforslaget og bekræfte, at jeg fuldtud kan tilslutte mig, at alle problemer vedrørende fordelingen af udgifterne til oprettelse af anlæg og dermed i forbindelse stående spørgsmål bør forelægges det i lovforslagets § 9 omhandlede råd.

Hermed sluttede forhandlingen.

§§ 1—13 og det til lovforslaget knyttede bilag (fortegnelse over forbudte zoner) vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om foranstaltninger til støtte for bekæmpelse af kvægtuberkulose og smitsom kalvekastning m. v.

(Første behandling findes i tidenden sp. 3228, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 375).

Der var stillet 5 ændringsforslag i betænkningen.

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.